

Vița nemuritoare a Henriettei Lacks

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Viata nemuritoare a Henriettei Lacks

*Povestea
femeii care
a schimbat
medicina
secolului XX*

Traducere din engleză de
Silvia Dumitrache

Rebecca Skloot

CO-LECȚIA
DE ȘTIINȚĂ

PUBLICA

Titlul original al acestei cărți este
The Immortal Life of Henrietta Lacks
de Rebecca Skloot.

Copyright © 2010 by Rebecca Skloot

© Publica, 2018, pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această carte nu poate fi reprodusă sau difuzată în orice formă sau prin orice mijloace, scris, foto sau video, exceptând cazul unor scurte citate sau recenzii, fără acordul scris din partea editorului.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SKLOOT, REBECCA

Viața nemuritoare a Henriettei Lacks / Rebecca Skloot ; trad. din engleză de Silvia Dumitrache. - București : Publica, 2018

ISBN 978-606-722-315-6

I. Dumitrache, Silvia (trad.)

821.111

EDITORI: Cătălin Muraru, Silviu Dragomir

DIRECTOR EXECUTIV: Bogdan Ungureanu

DESIGN: Alexe Popescu

CORECTOR: Elena Bițu

DTP: Florin Teodoru

Pentru familia mea: părinții mei, Betsy și Floyd; soții lor, Terry și Beverly; fratele și cumnata mea, Matt și Renee, și minunații mei nepoți, Nick și Justin. Cu toții au fost nevoiți să se descurce fără mine pentru o foarte lungă perioadă de timp din pricina acestei cărți, dar nu au încetat nicio clipă să creadă în ea sau în mine.

De asemenea, dedic această carte memoriei bunicului meu, James Robert Lee (1912-2003), care a iubit cărțile mai mult decât orice altă persoană pe care o cunosc.

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Câteva cuvinte despre această carte	11
Prolog	17
Vocea lui Deborah	27

Partea întâi: Viața

1. Consultația	33
2. Clover	41
3. Diagnosticare și tratament	55
4. Nașterea celulelor HeLa	65
5. „Întunecimea se răspândește peste tot“	77
6. „E o doamnă la telefon“	87
7. Viața și moartea culturii celulare	97
8. „O ființă nefericită“	107
9. Turner Station	113
10. Cealaltă față a lucrurilor	127
11. „Însuși demonul durerii“	137

12. Furtuna	145
13. Fabrica HeLa	151
14. Helen Lane	169
15. „Prea mică pentru a-ți aminti“	177
16. „Își petrec veșnicia-n același loc“	189
17. Ilegal, imoral și deplorabil	203
18. „Cea mai stranie formă de viață hibridă“	217
19. „Momentul cel mai critic din lume este cel de acum“	227
20. Bomba HeLa	239
21. Doctori de noapte	247
22. „Faima pe care o merită din plin“	265

Partea a treia: Nemurirea

23. „E în viață“	277
24. „Măcar atâta lucru pot să facă“	293
25. „Cine ți-a dat voie să-mi vinzi splina?“	305
26. Încălcarea intimității	317
27. Secretul nemuririi... ..	325
28. După Londra	335
29. Un sat de Henriette	355
30. Zakariyya	367

31. HeLa, zeița morții	381
32. „Toate astea sunt mama mea“	395
33. Spitalul de nebuni pentru negrotei	409
34. Dosarele medicale	425
35. Curățarea sufletului	435
36. Corpuri cerești	447
37. „Nu ai de ce să te temi“	453
38. Lungul drum spre Clover	465
39. Unde sunt acum	473
Despre Fundația Henrietta Lacks	479
Postfață	481
Listă de personaje	501
Cronologie	507
Mulțumiri	513
Note	527
Index	561

Câteva cuvinte despre această carte

Această carte nu este o carte de ficțiune. Nu au fost schimbate numele și nu au fost inventate personaje sau evenimente. Pe parcursul scrierii ei, am realizat interviuri, care însumează mai mult de o sută de ore, cu familia și cu prietenii Henriettei Lacks, precum și cu avocați, specialiști în etică, oameni de știință și jurnaliști care au scris despre familia Lacks. M-am bazat, de asemenea, pe vasta arhivă de fotografii, documente, studii științifice și istorice, precum și pe jurnalele personale ale fiicei Henriettei, Deborah Lacks.

M-am străduit să surprind cât mai bine nuanța limbajului folosit de fiecare persoană, în scris sau în vorbire: dialogurile apar transcrise în dialectele locale, iar pasajele din jurnale și din alte scrieri personale sunt citate așa cum au fost transcrise. După cum mi-a spus una dintre rudele Henriettei, „nu e cinstit să înfrumusețezi modul în care persoanele vorbesc și să schimbi ceea ce au spus. Asta înseamnă să le falsifici viața, experiențele și propria lor persoană“. În multe locuri, am adoptat cuvintele pe care cei intervievați le-au folosit pentru a descrie lumea lor și experiențele personale. Astfel, am utilizat limbajul specific timpului și contextului lor, inclusiv cuvinte precum *colorat*. Membri ai familiei Lacks spuneau

adesea în loc de Johns Hopkins „John Hopkin“ și am păstrat și acest detaliu. Tot ce a fost scris la persoana întâi, reproducând vocea Henriettei Lacks, reprezintă citate din vorbele ei, ușor modificate, pe alocuri, din motive de spațiu și de coerență.

Întrucât Henrietta Lacks a murit cu zeci de ani înainte ca eu să încep lucrul la această carte, m-am bazat pe interviuri, documente legale și arhiva ei medicală, pentru a recrea scene din viața ei. În acele scene, dialogul este reprodus fie din consemnări, fie din citate exacte, preluate din interviurile pe care le-am făcut. Ori de câte ori a fost posibil, am realizat mai multe interviuri cu surse multiple, pentru o mai mare acuratețe. Extrasul din dosarul medical al Henriettei, din capitolul 1, este un rezumat din mai multe însemnări disparate.

Termenul HeLa, ce desemnează celulele extrase din cervixul Henriettei Lacks, apare pe parcursul cărții și se pronunță „hi-la“.

În ceea ce privește cronologia: datele cercetărilor științifice se referă la momentul în care acestea au fost realizate, și nu la momentul transformării lor în informații publice. În unele cazuri, datele sunt aproximative, pentru că nu este consemnat punctul de pornire. De asemenea, întrucât mă mișc înainte și înapoi printre mai multe povești, iar descoperirile științifice se petrec pe o perioadă care se întinde pe mai mulți ani, există locuri în carte unde, din nevoia de clarificare, descriu aceste descoperiri consecutiv, deși ele au loc simultan, în aceeași perioadă de timp.

Povestea Henriettei Lacks și a celulelor HeLa ridică probleme importante privitoare la știință, etică, rasă și clasă. Am făcut tot ce mi-a stat în putință pentru a le prezenta clar pe parcursul relatării cazului Henriettei Lacks și am inclus și o postfață referitoare la dezbaterile actuală despre principiile legale și etice care trebuie luate în considerare când se

vorbește despre dreptul de proprietate asupra unui țesut și studiile de cercetare în domeniul celular. Mai sunt multe aspecte ale acestei probleme, dar discutarea lor depășește scopul acestei cărți, așa că las pe seama savanților și a experților din domeniu să le ducă mai departe. Sper că cititorii îmi vor ierta orice scăpare pe care e posibil s-o fi avut de-a lungul acestei cărți.

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Nu trebuie să privim nicio persoană ca pe o abstracțiune. În schimb, trebuie să vedem în fiecare persoană un univers cu propriile lui secrete și comori, cu propriile sale suferințe și cu o anume putere de a triumfa.

Elie Wiesel, din

The Nazi Doctors and the Nuremberg Code

Femeia din fotografie

Pe peretele meu se află fotografia unei femei pe care nu am cunoscut-o niciodată – are colțul stâng rupt și lipit cu bandă adezivă. Privește direct înspre cameră și zâmbește, stă cu mâinile în șold, poartă un costum călcat impecabil, iar buzele îi sunt colorate în roșu-aprins. Este sfârșitul anilor 1940, iar ea nu a împlinit încă treizeci de ani. Are o piele fină, de un cafeniu-deschis, ochii tineri și jucăuși, nebănuind tumoarea ce creștea înăuntrul ei – o tumoare care îi va lăsa orfani pe cei cinci copii ai ei și va schimba viitorul medicinei. Sub poză este o legendă cu numele ei: „Henrietta Lacks, Helen Lane sau Helen Larson“.

Nimeni nu știe cine a făcut acea fotografie, dar ea a apărut de sute de ori în reviste și în studii de specialitate, pe bloguri sau pe pereții laboratoarelor. I se spune de obicei Helen Lane, dar, cel mai adesea, nu are trecut niciun nume. Este, pur și simplu, numită HeLa, numele de cod dat primelor celule nemuritoare din istorie – celulele *ei*, colectate din cervixul său, cu doar câteva luni înainte să moară.

Numele ei adevărat este Henrietta Lacks.

Mi-am petrecut ani întregi privind acea fotografie, întrebându-mă ce fel de viață a dus, ce s-a întâmplat cu copiii ei

și ce ar crede, știind că celulele din cervixul ei continuă să trăiască, pentru totdeauna – cumpărate, vândute, ambalate și livrate trilioanelor de laboratoare din întreaga lume. Am încercat să îmi imaginez ce-ar crede, știind că celulele ei au călătorit în prima misiune spațială de verificare a comportamentului acestora într-un mediu lipsit de gravitație sau că ele au contribuit la unele dintre cele mai importante progrese din medicină: vaccinul antipoliomielitic, chimioterapia, clonarea, cartografierea genetică, fertilizarea in vitro. Sunt sigură că, la fel ca mulți dintre noi, ar fi șocată să afle că există trilioane din celulele ei care sunt conservate în laboratoare, mai multe decât au fost vreodată în corpul ei.

Este imposibil de știut exact câte celule ale Henriettei există astăzi. Un savant a estimat că, dacă ai pune pe un cântar toate celulele HeLa produse vreodată, ar ajunge la peste cincizeci de milioane de tone – un număr de neconceput, având în vedere faptul că o celulă nu cântărește, practic, mai nimic. Un alt om de știință a calculat că, dacă am pune cap la cap toate celulele HeLa produse vreodată, acestea ar înfășura Pământul de cel puțin trei ori, distanța acoperită fiind de peste o sută șaisprezece milioane de metri. Când era în floarea vârstei, Henrietta depășea cu puțin un metru șaiszeci.

Am aflat pentru prima oară despre celulele HeLa și despre femeia din spatele lor în 1988, la 37 de ani de la moartea ei, când eu aveam 16 ani și eram la ora de biologie, într-un liceu de stat. Profesorul meu Donald Defler, un om pitic care începea să chelească, s-a deplasat până în fața sălii de curs și a pus în funcțiune un proiector de deasupra. A indicat două diagrame ce apăruseră pe ecran, în spatele său. Erau scheme ale ciclului reproductiv al celulelor, dar, pentru mine, ele nu însemnau decât o harababură de săgeți, pătrate și cercuri, toate luminate de neon și însoțite de cuvinte pe care nu le

înțelegem, precum: „Factorul de creștere amitotică provoacă o reacție în lanț de activare proteică“.

Eram o puștoaică și pierdusem primul an de la liceul public, din pricina absențelor. Mă transferasem la o altă școală care oferea cursuri despre vise pe post de ore de biologie, așa că mergeam la ora lui Defler pentru credite, ceea ce însemna că, la șaisprezece ani, mă aflam într-o sală de curs, unde îmi treceau pe la ureche cuvinte precum *mitoză* sau *inhibitori kinazici*. Eram total pierdută.

— Chiar trebuie să reținem tot ce scrie pe diagramele alea? a țipat un elev.

Da, a spus Defler, trebuia să învățăm diagramele și, da, urma să fie date ca subiect la test, dar nu asta conta atunci. Ceea ce își dorea el era ca noi să înțelegem că celulele sunt niște lucruri uimitoare. Există cam o sută de trilioane în corpul nostru, fiecare atât de mică, încât, dacă ai aduna câte-va mii, ar încăpea în punctul de la finalul acestei fraze. Ele stau la baza tuturor țesuturilor – mușchi, oase, sânge –, care, la rândul lor, alcătuiesc organele noastre.

La microscop, o celulă seamănă cu un ou prăjit: are un albuș (*citoplasma*), care e plin cu apă și proteine, ca să se poată hrăni, și un gălbenuș (*nucleul*), purtător al întregii informații genetice din care ești tu făcut. Citoplasma zumzăie asemenea unei străzi din New York. Este plină cu molecule și canale care pompează neîncetat enzime și zaharuri dintr-o parte în alta a celulei, ducând apă, nutrimente și oxigen înăuntru sau în afara celulei. În tot acest timp, mici factori citoplasmatici lucrează non-stop, producând rapid zaharuri, lipide, proteine și energie, pentru ca mecanismul să funcționeze și pentru a hrăni nucleul. Nucleul este creierul procesului; în interiorul fiecărui nucleu din fiecare celulă a corpului există o copie identică a întregului genom. Acel genom le spune

celulelor când să crească și să se dividă și se asigură că fiecare își face treaba, fie că asta înseamnă a controla bătăile inimii sau a ajuta creierul să înțeleagă cuvintele de pe această pagină.

Defler se plimba prin fața clasei în timp ce ne spunea cum mitoza – procesul de diviziune a celulelor – face posibile dezvoltarea embrionilor în ființe și crearea de către corp a unor noi celule, necesare pentru vindecarea rănilor sau pentru recuperarea sângelui pierdut. Era ceva frumos, ne-a spus profesorul, ca un dans cu o coregrafie perfectă.

E suficient să apară o singură greșeală în procesul de diviziune și celulele încep să crească necontrolat, ne-a explicat el. O *singură* enzimă ratată, o *singură* activare proteică greșită, și poți să faci cancer. Mitoza o ia razna, și așa se răspândește cancerul.

– Am învățat asta prin studiul proliferării celulelor canceroase, a continuat Defler.

A zâmbit cu subînțeles și s-a întors către tablă, pe care a scris două cuvinte, cu caractere enorme: HENRIETTA LACKS.

Henrietta a murit în 1951 de o formă gravă de cancer cervical, ne-a spus el. Dar, înainte de a muri, un chirurg a colectat mostre din tumoarea ei și le-a pus într-un vas Petri. Oamenii de știință încercaseră zeci de ani să mențină în viață celulele umane crescute în laborator, dar, în cele din urmă, mureau toate. Celulele Henriettei au fost diferite: reproduceau o întreagă generație la fiecare douăzeci și patru de ore și nu s-au oprit niciodată. Au devenit primele celule umane nemuritoare crescute în laborator.

– Celulele Henriettei au ajuns să trăiască mult mai mult în afara corpului ei decât au trăit vreodată în interior, a spus Defler. Dacă am merge în aproape orice laborator de creștere a celulelor din lume, a continuat profesorul, și am deschide congelatoarele, am descoperi, probabil, milioane – dacă nu

chiar miliarde – din celulele Henriettei, depozitate în mici fiole ținute sub gheață.

Celulele ei au fost folosite în cercetările asupra genelor care declanșează cancerul și asupra celor care îl elimină; ele au ajutat la conceperea de medicamente destinate tratării unor boli precum herpes, leucemie, gripă, hemofilie și Parkinson; au fost folosite și în studiul intoleranței la lactoză, al infecțiilor cu transmitere sexuală, al apendicitei, longevității umane, împerecherii țăntarilor și al consecințelor negative la nivel celular pe care le are munca la canalizare. Cromozomii și proteinele ei au fost studiate atât de amănunțit și de precis, încât oamenii de știință au ajuns să le cunoască fiecare detaliu specific. Ca porcușorii de Guineea și ca șoarecii, celulele Henriettei au devenit materia primă standard pentru munca de laborator.

– Celulele HeLa au reprezentat unele dintre cele mai importante lucruri care s-au întâmplat în medicină în ultimele sute de ani, a spus Defler.

Apoi, direct, ca și cum ar fi exprimat un gând întârziat, a spus:

– Era negresă.

I-a șters numele de pe tablă cu o mișcare rapidă și apoi și-a suflat praful de cretă de pe mâini. Ora se terminase.

În timp ce restul elevilor ieșeau pe rând din clasă, eu am rămas în bancă, gândindu-mă: *Asta e tot? Asta e tot ce primim? Trebuie să mai fie ceva din povestea asta.*

După aceea, l-am urmat pe Defler până la biroul său.

– De unde era? l-am întrebat. A știut vreodată cât de importante erau celulele ei? A avut copii?

– Aș vrea să-ți pot spune mai multe, dar nimeni nu știe nimic despre ea, mi-a răspuns el.

REBECCA SKLOOT
Respect pentru
După ore, am mers direct acasă și m-am trântit pe pat cu manualul de biologie în brațe. Am căutat la index „cultură celulară” și am găsit explicația într-o mică paranteză:

Proliferarea celulelor canceroase se poate realiza la infinit dacă acestea sunt alimentate continuu cu nutrienți, din acest motiv fiind cunoscute drept „celulele nemuritoare”. Un exemplu frapant este linia celulară reproducută în laborator începând din 1951. (Celulele de acest tip sunt numite celule HeLa, pentru că sursa lor a fost o tumoră extirpată de la o femeie pe nume Henrietta Lacks.)

Și asta a fost tot. Am căutat informații despre celulele HeLa în enciclopedia părinților, apoi în dicționar: nimic despre acest subiect.

După ce am absolvit liceul și am intrat la facultate, pregătindu-mă să-mi iau diploma în biologie, s-a vorbit constant în jurul meu despre celulele HeLa. Am auzit despre ele la cursurile de histologie, neurologie, patologie și le-am folosit în experimente legate de modul în care comunică celulele învecinate. Dar, în afară de domnul Defler, nimeni altcineva nu a mai menționat-o pe Henrietta.

Când mi-am cumpărat primul computer, la mijlocul anilor 1990, și am început să utilizez internetul, am căutat informații despre ea, dar am găsit numai detalii incomplete și contradictorii: mai multe site-uri spuneau că numele ei era Helen Lane; unele spuneau că a murit în anii 1930, altele că în anii 1940, 1950 sau chiar 1960. Unele precizau că a murit de cancer ovarian, altele că de cancer mamar sau cervical. În cele din urmă, am descoperit câteva articole din anii 1970 care vorbeau despre ea. Revista *Ebony* îl cita pe soțul Henriettei

spunând: „Tot ceea ce îmi amintesc e că avea boala asta și, imediat după ce a murit, m-au chemat la cabinet cerându-mi permisiunea să extragă un fel de mostră. M-am hotărât să nu îi las să facă asta“. *Jet* spunea că familia este furioasă – furioasă pentru că celulele Henriettei fuseseră vândute cu douăzeci și cinci de dolari fiola și pentru că fuseseră publicate articole despre celulele ei fără ca membrii familiei să fie anunțați. Se spunea că, „acționând pe la spatele lor, oamenii de știință și presa le-au indus sentimentul frustrant că se profită de ei“.

Toate articolele erau însoțite de fotografii cu familia Henriettei: fiul cel mare stând la masa din sufragerie, în Baltimore, și uitându-se printr-un manual de genetică. Fiul mijlociu, în uniformă militară, zâmbind și ținând în brațe un copil. Dar, printre ele era o fotografie care ieșea cel mai mult în evidență: Deborah Lacks, fiica Henriettei, înconjurată de familie, toți zâmbind și ținându-se de după umeri, cu ochii strălucitori și vioi. Cu excepția lui Deborah. E în prim-plan, aproape izolată de restul, de parcă cineva ar fi adăugat-o în cadru după ce poza a fost făcută. Are douăzeci și șase de ani, e frumoasă, brunetă, cu părul tuns scurt și cu ochi alungiți, ca de pisică. Dar acei ochi priveau sfidător spre cameră, aspri și serioși. Legenda fotografiei preciza faptul că familia abia aflase că celulele Henriettei sunt încă în viață, deși la acel moment ea era moartă de douăzeci și cinci de ani.

Toate relatările menționau că oamenii de știință începuseră deja să facă cercetări pe copiii Henriettei, dar familia Lacks nu părea să știe în ce scop erau realizate acestea. Li se spunea că erau testați pentru a vedea dacă suferă de forma de cancer care o ucisese pe Henrietta, dar, după spusele reporterilor, oamenii de știință îi studiau pe membrii familiei pentru a afla mai multe despre celulele Henriettei. Articolele îl citau pe fiul ei Lawrence, care voia să știe dacă perenitatea celulelor

mamei sale indica faptul că și el avea să trăiască veșnic. Însă unul dintre membrii familiei a păstrat tăcerea: Deborah, fiica Henriettei.

În timpul studiilor postuniversitare, participând la niște cursuri de scriere creativă, a început să mă urmărescă ideea de a spune, într-o zi, povestea Henriettei. La un moment dat, chiar am sunat la registrul de adrese din Baltimore, căutându-l pe soțul Henriettei, dar nu era listat. Mi-a venit ideea să scriu o biografie care să fie atât despre celule, cât și despre femeia de la care acestea au provenit – fiică, soție și mamă.

Atunci nu mi-am dat seama, dar acel telefon avea să reprezinte începutul unei aventuri lungi, de zece ani, petrecută în laboratoare științifice, spitale, clinici de psihiatrie, cu o „echipă” din care au făcut parte laureați Nobel, vânzători de la băcănii, condamnați, precum și un foarte talentat hoț profesionist. În timp ce eu încercam să descopăr înțelesul din spatele proliferării celulare și al dezbaterii etice privitoare la utilizarea țesutului uman în cercetări, am fost acuzată de conspirație și am fost izbită de pereți – și la propriu, și la figurat –, trezindu-mă, în cele din urmă, că sunt ținta a ceva ce aducea destul de mult a proces de exorcizare. M-am întâlnit, într-un final, cu Deborah, care s-a dovedit a fi una dintre cele mai puternice și energice femei pe care le-am cunoscut vreodată. Legătura personală dintre noi s-a dovedit atât de profundă, încât, treptat, fără să ne dăm seama, am devenit un personaj în povestea ei, la fel cum a devenit și ea în a mea.

Eu și Deborah provenim din culturi extrem de diferite: eu, albă și agnostică, crescută în Pacific Northwest, cu rădăcini pe jumătate evreiești, din New York, pe jumătate protestante, din Vestul Mijlociu; Deborah era o negresă creștină, profund religioasă, din Sud. Eu obișnuiam să părăsesc încăperea atunci când religia apărea ca subiect în conversație, pentru

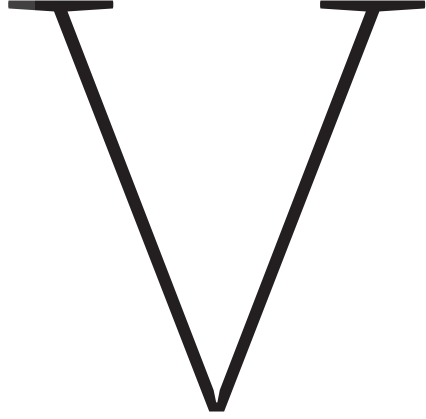

că mă simțeam stânjenită; familia lui Deborah era înclinată către învățăturile bisericești, către vindecări datorate credinței și, uneori, chiar către voodoo. A crescut într-un cartier de negri, unul dintre cele mai sărace și mai periculoase din țară; eu, în schimb, am crescut într-un cartier sigur, liniștit, cu oameni din clasa de mijloc, într-un oraș locuit cu precădere de albi, iar la școală am avut doar doi colegi negri. Eu eram o jurnalistă pe subiecte legate de știință, care clasa toate lucrurile supranaturale ca fiind „niște chestii aberante”; Deborah credea că spiritul Henriettei trăiește în celulele ei, controlând viața oricui se intersecta cu ea. Inclusiv pe a mea.

— Cum altfel îți explici că profesorul tău de științe îi cunoștea adevăratul nume, când toată lumea o numea Helen Lane? obișnuia să spună Deborah. Ea încerca să îți atragă atenția.

Acest tipar s-a aplicat la tot ce s-a întâmplat în viața mea: m-am măritat în timp ce scriam cartea, pentru că Henrietta voia să aibă grijă cineva de mine în timp ce lucram la ea; când am divorțat, asta s-a întâmplat pentru că ea a decis că soțul meu îmi stătea în cale; când un editor, care insistase să scot familia Lacks din carte, a fost rănit într-un accident suspect, Deborah a spus că asta se întâmplă când o superi pe Henrietta.

Familia Lacks a dat peste cap tot ceea ce îmi imaginam că știu despre credință, știință, jurnalism și chestiuni legate de rasă. Până la urmă, cartea de față este rezultatul acestui proces de reevaluare. Nu este numai povestea celulelor HeLa și a Henriettei Lacks, ci și a membrilor familiei Henriettei – în special a lui Deborah – și a strădaniei lor de o viață de a se obișnui cu gândul existenței acelor celule și a științei care a făcut posibilă supraviețuirea lor.

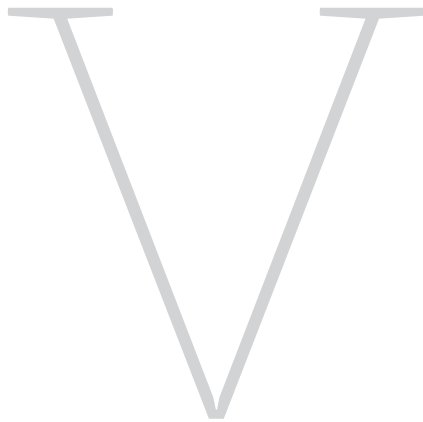
Vocea lui Deborah

Când oamenii mă întrebă – și se pare că oamenii te-ntreabă mereu lucrurile de care nu poți scăpa niciodată –, le răspund: Mda, așa e, numele mamei mele a fost Henrietta Lacks, a murit în 1951, John Hopkins i-a luat celulele și celulele astea încă trăiesc astăzi, încă se multiplică, cresc și se răspâdesc dacă nu le ții la rece. Știința le numește HeLa și se află peste tot în lume, în instituțiile medicale, în toate computerele și peste tot pe internet.

Când mă duc la doctor pentru vreun control, spun întotdeauna că mama mea a fost HeLa. Se entuziasmează toți, îmi spun chestii cum ar fi cât de mult au ajutat celulele ei la fabricarea medicamentelor pe care le iau eu pentru tensiune arterială și a antidepresivelor și cum toate cheștiile astea importante din medicină sunt posibile datorită ei. Dar nu explică niciodată mai mult, nu spun decât că da, mama ta a fost pe Lună, în bombe nucleare și a făcut vaccinul ăla anti-poliomielitic. Chiar nu știu cum a făcut ea toate astea, dar mă bucur că a reușit, pen'că asta înseamnă că ajută mulți oameni. Cred că i-ar plăcea asta.

Dar întotdeauna mi s-a părut ciudat un lucru: dacă celulele mamei noastre au făcut atât de multe pentru medicină, cum

de familia ei nu-și poate permite să consulte niciun doctor? N-are niciun sens. Oamenii s-au îmbogățit de pe urma mamei mele fără ca noi să știm măcar că i-au luat celulele, iar noi nu primim niciun sfanț. Mă înfuria atât de tare lucrul ăsta, de mi se făcea rău și trebuia să iau pastile. Dar acum nu mai am în mine dorința de a lupta. Vreau doar să știu cine a fost mama mea.

VIAȚA NEMURITORE A HENRIETTEI LACKS

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Partea întâi

Viața

1951

Pe 29 ianuarie 1951, David Lacks se afla la volanul vechiului său Buick, privind cum plouă. Mașina era parcată sub un stejar înalt, la ieșirea din Spitalul „Johns Hopkins“, iar David era cu trei dintre copiii săi – doi dintre ei, încă sugari –, care își așteptau mama, pe Henrietta. Cu câteva minute mai devreme, ea țâșnise din mașină, își trăsese haina peste cap și intrase în goană în spital, trecând de baia pentru „colorați“, singura pe care avea voie s-o folosească. În clădirea de alături, sub un frumos plafon arcuit, din cupru, se afla o statuie de marmură a lui Iisus, înaltă de trei metri, cu brațele întinse larg, tronând peste locul în care odinioară se afla intrarea principală a Spitalului Hopkins. Nimeni din familia Henriettei nu venise vreodată la un doctor din acel spital fără să fi trecut pe la statuia lui Iisus, să depună flori la picioarele sale, să spună o rugăciune și să-i atingă degetul mare de la picior pentru a avea noroc. Dar, în acea zi, Henrietta nu s-a oprit.

S-a dus direct în sala de așteptare a secției de ginecologie, un spațiu larg deschis, gol, cu excepția rândurilor de bănci lungi, cu spătar drept, aducând cu niște strane.

— Am un nod în pânțece, a spus ea la recepție. Doctorul trebuie să vadă asta.

Timp de mai bine de un an, Henrietta le spusese celor mai apropiate prietene că ceva nu e în regulă cu ea. Într-o seară, după cină, stând pe pat alături de verișoarele ei Margaret și Sadie, le-a spus:

— Am un nod înăuntrul meu.

— Un ce? a întrebat Sadie.

— Un nod, a spus ea. Doare al naibii de tare – când bărbatul ăla a vrut să fie cu mine, Sfinte Iisuse, am crezut că mor de durere.

Când a început să aibă dureri în timpul actului sexual, s-a gândit, inițial, că asta are de-a face cu Deborah, căreia îi dăduse naștere cu câteva săptămâni mai devreme, sau cu vreo boală pe care David o aducea uneori acasă după niște nopți petrecute cu alte femei – tipul de boală pe care doctorii o tratează cu injecții cu penicilină și metale grele.

Henrietta le-a luat, pe rând, mâinile verișoarelor ei și le-a purtat peste pântecul ei, așa cum mai făcuse înainte, atunci când Deborah începuse să dea din picioare.

— Simțiți ceva?

Verișoarele au apăsat cu degetele pe stomacul ei de câteva ori.

— Nu știu, a spus Sadie. Poate e o sarcină în afara uterului – știi că asta se *poate* întâmpla.

— Nu sunt deloc însărcinată, a spus Henrietta. E un nod.

— Hennie, trebuie să te duci la control. Dacă e ceva rău?

Dar Henrietta nu s-a dus la doctor, iar verișoarele ei n-au spus nimănui ceea ce le zisese ea în dormitor. În vremurile acelea, oamenii nu vorbeau despre probleme precum cancerul, dar Sadie și-a închipuit mereu că Henrietta a ținut secretul ăsta temându-se că doctorul ar putea să îi scoată uterul și că ea n-ar mai putea să aibă copii după aceea.

Cam la o săptămână după ce le-a spus verișoarelor ei că s-ar putea să fie ceva în neregulă, Henrietta, în vârstă de douăzeci și nouă de ani, a descoperit că e însărcinată cu al cincilea său copil, Joe. Sadie și Margaret au încercat s-o liniștească spunându-i că, până la urmă, durerea avea de-a face cu sarcina. Dar Henrietta a negat în continuare.

— Era acolo înainte de copil, le-a spus ea. E altceva.

Au încetat să vorbească despre nodul dureros și nimeni nu i-a spus nimic lui David, soțul Henriettei. Apoi, la patru luni și jumătate de la nașterea lui Joseph, Henrietta a descoperit pete de sânge pe lenjeria ei intimă, deși nu era în acea perioadă a lunii.

A umplut cada, s-a cufundat în apa călduță și și-a îndepărtat ușor picioarele. Cu ușa închisă, ferită de privirile copiilor, ale soțului și ale verișoarelor, Henrietta și-a strecurat un deget în interior și l-a frecat de la un capăt la altul al cervixului până a dat de ceea ce, într-un fel, știa că va găsi: o bucată tare, poziționată adânc înăuntru, ca și cum cineva ar fi depus o bucată de marmură chiar în partea stângă, la intrarea în uter.

Henrietta a ieșit din cadă, s-a șters de apă și s-a îmbrăcat. Apoi i-a spus soțului ei:

— Ai face bine să mă duci la doctor. Sângerez și nu sunt la ciclu.

Medicul de care aparținea a aruncat o singură privire, a observat umflătura și și-a imaginat că e o formă de sifilis. Dar testul a ieșit negativ, așa că i-a spus Henriettei că ar fi bine să se ducă la secția de ginecologie de la spitalul „Johns Hopkins“.

Hopkins era unul dintre cele mai bune spitale din țară. Fusese construit în 1889 ca spital de caritate destinat celor bolnavi și săraci și se întindea pe mai mult de patruzeci și opt de mii de metri pătrați, pe un teren din East Baltimore,